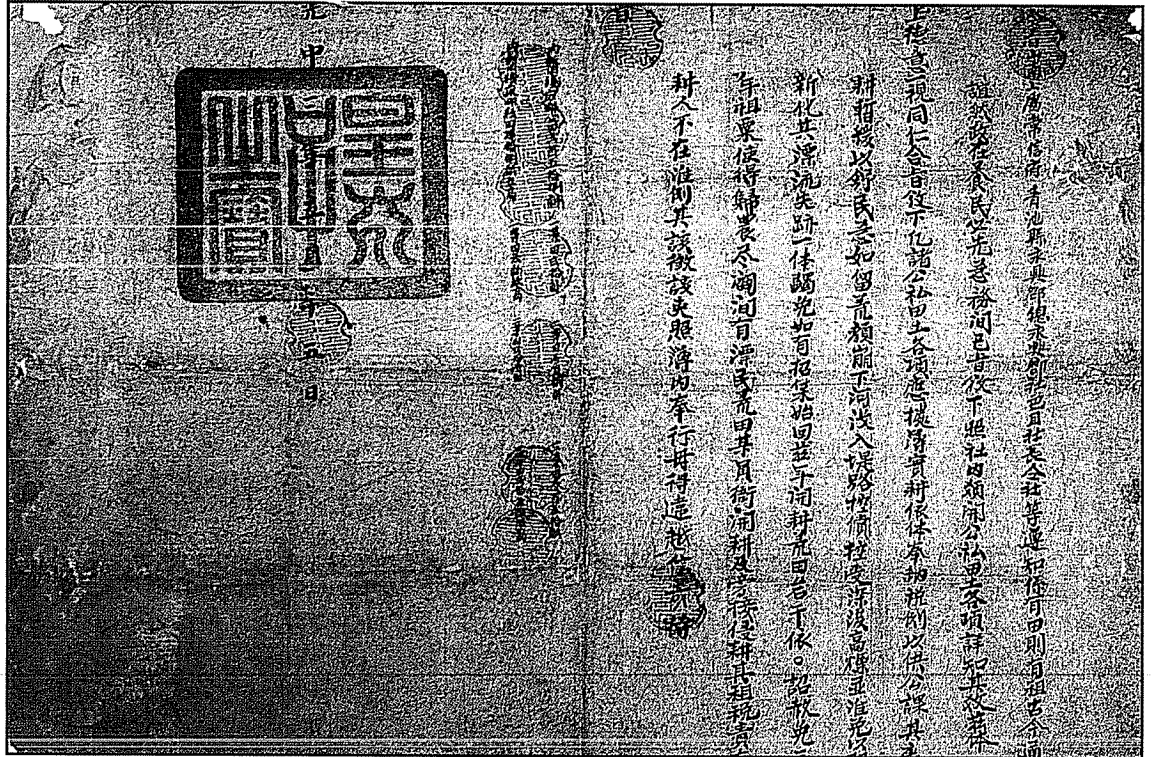

KHO SÁCH BÁO Ở THƯ VIỆN QUỐC GIA VIỆT NAM

Một di sản văn hoá thành văn phong phú, quý giá

NGUYỄN THỊ NGỌC BÍCH*

Thư viện quốc gia Việt Nam (TVQG VN) là thư viện có lịch sử phát triển lâu đời nhất ở nước ta. Đây vốn là Thư viện công cộng Trung ương Đông Dương, được thành lập theo Nghị định của Toàn quyền Đông Dương Albert Sarraut ký ngày 29/11/1917. Khi mới thành lập, Thư viện chỉ có vốn sách khoảng 5.000 cuốn (sách tiếng Pháp). Ngày nay, thư viện đã có một kho sách báo (các di sản văn hoá) đồ sộ, với 1,3 triệu bản sách, tổng hợp về nội dung, phong phú về thể loại, đa dạng về ngôn ngữ (Việt, Anh, Nga, Pháp, Trung, Đức), đáp ứng nhu cầu khai thác tư liệu, thu thập thông tin, nâng cao kiến thức cho hàng vạn lượt bạn đọc ở trong và ngoài nước.

1- Kho sách tiếng Việt:

Hơn 80 năm qua, TVQG VN đã áp dụng một số biện pháp thiết thực và hữu hiệu để thu thập và bảo quản tốt nhất nguồn tài sản quý giá này. Trên cơ sở thu nhận đầy đủ nhất các sách lưu

chiếu, đồng thời bỏ nhiều công sức để sưu tầm, thu thập các xuất bản phẩm trên phạm vi cả nước, Thư viện đã thành lập kho lưu chiếu riêng cho các ấn phẩm dân tộc với chế độ bảo quản đặc biệt. Ngoài số lượng sách hơn 53.000 bản còn lại sau năm 1954, chỉ tính từ sau tháng 10/1954, khi TVQG VN bắt đầu thành lập kho lưu chiếu và tiến hành thu thập các xuất bản phẩm, cho đến nay, lượng sách thuộc kho này đã lên tới 500.000 bản (trong đó: 4.168 tên sách xuất bản ở vùng kháng chiến; 2.495 tên sách xuất bản ở vùng tạm chiếm Hà Nội; 150.000 tên sách xuất bản từ tháng 10/1954 đến 6/2003). Đây chính là kho tàng xuất bản phẩm dân tộc được giữ gìn, và bổ sung không ngừng qua từng năm tháng, đánh dấu sự phát triển của ngành in ấn nước nhà. Đây cũng chính là kho tàng tri thức đa dạng về các ngành khoa học khác nhau như: khoa học tự nhiên, khoa học kỹ thuật, quân sự, y tế, nông nghiệp, khoa học xã hội-nhân văn, văn học - nghệ

* Ths. Thư viện Quốc gia Việt Nam

thuật, lịch sử, triết học v.v..., trong đó có nhiều tác phẩm của các nhà bác học, nhà văn nổi tiếng trên thế giới được dịch ra tiếng Việt và xuất bản ở Việt Nam từ trước đến nay.

2- Kho tài liệu luận án tiến sĩ:

Đây là một trong những bộ sưu tập tài liệu quý hiếm trong vốn tài liệu được lưu giữ tại TVQGVN, bao gồm các luận án tiến sĩ (TS) – trước đây gọi là Phó tiến sĩ (PTS), và tiến sĩ khoa học (TSKH) – trước đây gọi là Tiến sĩ, được bảo vệ ở trong và ngoài nước, hoặc luận án của người nước ngoài bảo vệ tại Việt Nam. Bộ sưu tập luận án tiến sĩ ra đời chính thức tại TVQG năm 1976 (theo quyết định số 401/TTg ngày 9/10/1976 của Thủ tướng Chính phủ về “cơ cấu chức năng của Thư viện Quốc gia”). Từ đó đến nay, TVQGVN đã thu nhận được trên 10.000 bộ luận án tiến sĩ. Mỗi bộ luận án đều bao gồm bản chính, bản tóm tắt, các phụ lục kèm theo (nếu có). Các luận án được bảo vệ tại nước ngoài còn kèm theo bản dịch nguyên văn luận án, bản dịch tóm tắt, phụ lục (chủ yếu là các bảng biểu, hình vẽ, ảnh chụp, bản đồ, gần đây còn kèm theo cả đĩa mềm vi tính, đĩa CD). Kho luận án ở TVQGVN rất phong phú về ngôn ngữ (vì có hơn 50% số luận án được bảo vệ ở nước ngoài, tập trung ở những nước có nền khoa học tiên tiến và học thuật cao như: Liên Xô (cũ), Đức, Hung, Pháp, Mỹ, Anh, Nhật v.v...), rất đa dạng về các ngành khoa học, là một trong những nguồn tài liệu quý hiếm của hệ thống kho tàng tài liệu khoa học ở nước ta.

Để thuận tiện cho việc tra cứu, Thư viện đã xây dựng riêng hệ thống mục lục Luận án gồm hai bộ phận: mục lục chữ cái tên tác giả và mục lục phân loại. Việc miêu tả, cơ cấu mục lục đều theo nguyên tắc ISBD thuận tiện và khoa học. Những năm gần đây, mục lục này đã được đưa vào mạng máy tính, tạo thành cơ sở dữ liệu LA giúp bạn đọc nhanh chóng tra tìm được tài liệu.

Hiện nay, mỗi năm TVQG thu nhận được trên 500 bộ luận án đã được bảo vệ. Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân và hoàn cảnh đặc biệt, cũng như do quy chế giữa Bộ Đại học và các cơ quan chức năng chưa chặt chẽ, nên số luận án cần được lưu giữ vào Thư viện hàng năm vẫn chưa đầy đủ so với thực tế. Dẫu vậy, kho tài liệu luận án khoa học vẫn là một nét riêng biệt, là một trong những thế mạnh của TVQGVN, có sức thu hút các nhà khoa học.

3- Kho tài liệu ngoại văn:

Đây cũng là một trong những kho sách nước ngoài lớn nhất ở nước ta. Trung bình, mỗi năm Thư viện bổ sung vào kho hơn 2.000 tên sách ngoại văn – qua các hình thức biếu tặng, trao đổi và mua bằng ngoại tệ.

Nếu chia theo ngôn ngữ thì sách tiếng Anh trong kho chiếm 65%, sách tiếng Nga chiếm 14%, sách tiếng Pháp chiếm 8% và sách tiếng các nước khác chiếm 13%.

Thành phần môn loại của kho sách ngoại văn tuy mang tính tổng hợp về tất cả các ngành khoa học, nhưng cũng giống như nhiều thư viện quốc gia khác trên thế giới, mảng tài liệu khoa học xã hội luôn chiếm ưu thế trong kho. Tuy nhiên, trước sự phát triển mạnh mẽ của khoa học kỹ thuật, khoa học ứng dụng và kinh tế, điều dễ nhận thấy là tỷ lệ sách nước ngoài được nhập vào Thư viện hiện nay là chưa hợp lý, rất nhỏ bé so với lượng tài liệu được xuất bản hàng ngày trên thế giới. Trước tình hình ấy, trong những năm gần đây, TVQGVN đã mở mang quan hệ trao đổi, ngoại giao với 122 đơn vị của 32 nước trên thế giới (nhất là TVQG của các nước), vì vậy, số lượng sách báo nước ngoài nhập vào thư viện từ nguồn biếu tặng, trao đổi có xu hướng gia tăng rõ rệt, làm giàu thêm vốn tài liệu nước ngoài tại TVQGVN.

4- Kho tài liệu Đông Dương:

Kho tài liệu này bao gồm vốn sách tiếng Pháp và tiếng Việt xuất bản ở Đông Dương, viết về Đông Dương và Việt Nam (thời thuộc Pháp), phong phú vào loại bậc nhất thế giới (riêng số sách viết về Đông Dương đã lên tới 54.000 bản; chỉ sau Thư viện Quốc gia Paris). Kho tài liệu này TVQGVN được thừa hưởng từ Thư viện công cộng Trung ương Đông Dương để lại. Có khá nhiều tài liệu đặc biệt quý hiếm – tiêu biểu là các cuốn sách của Alexandrode, của Rabelais xuất bản từ năm 1552; *Marchand L'Arcaïn* của C.Castellani xuất bản năm 1603; *Dictionnaire historique et critique* của Pierre Bayle xuất bản năm 1740; *Dictionnaire Latino – Anamiticum* xuất bản năm 1886... Có những cuốn mặc dù xuất bản muộn hơn nhưng hiện nay còn rất ít bản và những nhà nghiên cứu về Việt Nam, về Đông Dương không thể bỏ qua – như cuốn *L'Indochine* của Henri Gourdon (năm 1931), cuốn *Les paysans du delta Tonkinois* của Pierre Gourou (1936)...

Cùng với nguồn sách trên, TVQGVN cũng là thư viện duy nhất ở Việt Nam có bộ sưu tập đầy đủ nhất về các loại báo, tạp chí về Đông Dương

được xuất bản tại Việt Nam (khoảng trên 1.000 tên), trong đó có hàng loạt báo, tạp chí thuộc hàng xuất bản sớm ở nước ta, như tờ *Gia Định báo*, tờ *Le Courier de Haiphong* xuất bản năm 1886, tờ *Revue Indochinoise Illustrée* xuất bản tại Hà Nội năm 1894, tờ *Journal officiel de L'Indochine Française* xuất bản tại Sài Gòn năm 1896, tờ *La Tribune Indochinoise* xuất bản tại Hà Nội năm 1899...). Đây là một bộ sưu tập vô cùng quý giá. Nhiều tên báo, tạp chí dù đã xuất bản cách đây gần một thế kỷ nhưng vẫn rất quen thuộc với nhiều nhà nghiên cứu và vẫn được yêu cầu phục vụ hàng ngày, như: *Revue indochine*, *Bulletin des études indochinoise*, *L'Éveil économique de L'Indochine*, *Tonkin...*

5- Kho sách Hán Nôm:

Với 5.205 cuốn (trong đó có 910 cuốn là sách chép tay chữ Hán và chữ Nôm), kho sách Hán Nôm của Thư viện là một nguồn tài liệu quý hiếm khác đang được bảo quản đặc biệt. Đây là nguồn thư tịch cổ chứa đựng lượng thông tin phong phú, đa dạng, rất đáng tin cậy, về các vấn đề địa lý, lịch sử, văn hoá, giáo dục, văn học-ngệ thuật dân tộc trong diễn trình lịch sử. Rất nhiều cuốn sách có giá trị, chứa đựng nhiều thông tin lịch sử hiện đang được lưu giữ tại đây: cuốn "Quốc triều thư khế" có niên hiệu Thống Nguyên (năm 1522-1527); tập mẫu văn khế, khoán ước dùng trong giao dịch dân sự, đầu thời Lê-một bản sách in ván gỗ chữ Hán cổ; cuốn "Lĩnh Nam trích quái liệt truyện" – sách chép tay chữ Hán từ thời Tự Đức; tập "Mộ Trạch Lê thị gia phả sự tích ký" - bản chép tay chữ Hán về gia phả họ Lê ở Mộ Trạch... Nhiều sách của các tác giả nổi tiếng như "Cung oán ngâm khúc" của Ôn Như Hầu Nguyễn Gia Thiều-bản chữ Nôm, in ván gỗ; "Kim Vân Kiều truyện" của Nguyễn Du, in ván gỗ từ năm 1879... cũng đang có mặt tại TVQGVN.

6- Kho Báo-Tạp chí:

Hiện tại, ở TVQG lưu giữ 8.400 tên báo, tạp chí, với khoảng 100.000 tập (theo đơn vị đóng bìa), trong đó: báo chí tiếng Việt có 1.369 tên (chiếm 16,6%); báo chữ Pháp có 976 tên, (chiếm 11,8%); báo tiếng Anh có 2.138 tên (chiếm 25,9%); báo chí tiếng Nga có 784 tên (chiếm 9,5%); tiếng Trung Quốc, Nhật, Triều tiên và các nước khác có 1.288 tên...

Báo chí địa phương (của 61 tỉnh thành) và báo chí của các bộ, ngành trong cả nước cũng được tập hợp tại Thư viện khá đầy đủ, trở thành một nguồn tài liệu quan trọng trong việc nghiên

cứu quốc chí và địa phương chí.

7- Ngoài các kho sách báo trên đây TVQGVN còn xây dựng được một số kho sách đặc biệt khác:

Kho sách tiếng các dân tộc thiểu số của Việt Nam với gần 2.000 tên sách viết bằng tiếng Thái, tiếng Êđê, tiếng Tày...; *kho sách Nhạc* (gồm trên 22.000 cuốn, là các bản nhạc của các tác giả Việt Nam và tác giả nước ngoài được xuất bản ở Việt Nam từ trước đến nay); *kho bản đồ* (gồm trên 250.000 đơn vị bản đồ các loại: hành chính, quân sự, địa chất, tài nguyên khoáng sản...); *kho sách tranh* (trên 3.000 cuốn, giới thiệu phiên bản tranh của các họa sĩ nổi tiếng của Việt Nam và thế giới ở nhiều thời kỳ lịch sử với nhiều trường phái hội họa khác nhau)...

Không còn nghi ngờ gì nữa, kho sách báo ở TVQGVN thực sự là một kho tàng di sản văn hoá thành văn lớn và quý giá bậc nhất ở nước ta. Với vị trí là thư viện trung tâm của cả nước và với ý thức trách nhiệm cao đối với di sản văn hoá thành văn của dân tộc, TVQGVN đã và đang thực hiện những biện pháp để có thể thu thập đầy đủ và bảo quản tốt nhất nguồn tài sản vô cùng quý giá này. TVQGVN luôn bám sát tình hình chính trị, kinh tế, xã hội ở trong và ngoài nước, gắn chặt hoạt động của Thư viện với nhiệm vụ phát triển chính trị, kinh tế, văn hoá, khoa học... của đất nước, chủ động, sáng tạo, tìm mọi biện pháp phục vụ có hiệu quả nhu cầu đọc, nhu cầu tin của bạn đọc và nhân dân, nhằm: "xây dựng TVQGVN hiện đại theo hướng một thư viện điện tử/thư viện số, nhằm phát huy mạnh mẽ giá trị-kho tàng tri thức phong phú, phục vụ đắc lực cho công cuộc phát triển chính trị, kinh tế, văn hoá, xã hội của đất nước và hội nhập với cộng đồng thư viện thế giới. Thực hiện tốt vai trò thư viện trung tâm của cả nước, góp phần thúc đẩy sự nghiệp thư viện Việt Nam phát triển" (*Pháp lệnh Thư viện*)